

KAMU POLİTİKALARINA YÖN VERMESİ AÇISINDAN PKK ŞİDDETİNİN SOSYO-KÜLTÜREL KAYNAKLARI

Socio-Cultural Resources of PKK Violence on the Way to Re- novated Public Policies

Yılmaz ŞİMŞEK*

Özet

Teoriler uzun yıllar boyunca şiddetin sebeplerinden bahsetmişlerdir. Şiddet aynı zamanda 40 yılı aşkın süredir Türkiye'nin gündeminde olan PKK terör örgütünün de en fazla başvurduğu yöntemdir. Bu çalışma, terörle mücadele alanında ülkenin kamu politikalarına yön verebilmek için bu şiddete etki eden faktörlerin ortaya konulması gerektiğine inanmaktadır. Bu sebeple öncelikle şiddetin teorilerde bahsedilen sebeplerinden yola çıkarak bu sebeplerin terör örgütü üyelerince şiddet eylemlerini meşru görmede ne kadar etkili olabildiğini incelemiştir. Sonrasında, örgütün eylem ve söylemlerinin yanında örgüt mensupları ile yapılmış röportajlardaki ifadelerin teorideki söylemlerle ne derece örtüştüğünü analiz etmiştir. En sonunda ise, 517 kişilik PKK üyelerinden oluşan veriler ışığında örgüte gönüllü katılanların zorla katılanlara nazaran cinsiyet, eğitim, yaş ve işsizlik durumlarında bir farklılık olup olmadığı ortaya koymaya çalışmıştır. Çalışma, örgüte kalıtıma etki eden sebepleri ortaya koyarak terör örgütüne yeni katılımları önlemek amacıyla yenilenecek kamu politikalarına yön vermeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: PKK, Şiddet, Şiddetin Sebepleri, Terörle Mücadele.

* Dr., Ankara Emniyet Müdürlüğü, ysimsek@yahoo.com

Abstract

Theories have discussed violence for long. Violence is also the common way of practice used by the PKK terrorist organization, which was on Turkey's agenda for over 40 years. This study believes that the sources of violence should be explained deeply to give a direction to the country's public policies on anti-terrorism. Therefore, it aims to identify how sound the causes of violence, mentioned in theories, on the members of the terrorist organization to legitimize their violent actions. Later, this study discusses the actions of the PKK, statements of its ex-members, and theories of violence to find out overlapping causes. Finally, through analysis of the database of 517 PKK members, it examines if there is a difference in sex, education, age, and unemployment between voluntarily and forcibly attendances. Overall, this study attempts to clarify motivations behind attending terror organization and find renovated public policies to prevent new attendances.

Key Words: PKK, Violence, Sources of Violence, Counter Terrorism.

Giriş

Şiddet terörün ayrılmaz bir parçasıdır çünkü terör şiddeti aracı kılarak kendini duyurmaya çalışma çabasıdır. Uygulanan şiddetin duyurulması ve hedefi terör eyleminin etkisini göstermesi açısından önemlidir. Bu durumun farkında olan PKK gerek ulusal gerekse uluslararası ilişkilerde bir araç olarak kullanılmaktadır (Bal, 2006).

Günümüzde terör artık globalleşmiş dolayısıyla uygulanan şiddet ve eylem tarzları benzerlik göstermeye başlamıştır (Crenshaw, 1998). Terör örgütlerinin uyguladıkları şiddete aceleye getirilerek verilen tepkiler ise çoğu zaman terör örgütünün istediği şekilde olmuş ve artan mağduriyetler karşısında terör örgütleri taraftar kazanmaya devam etmiştir. Bu durum terör örgütlerinin uyguladıkları şiddete karşı yeni kamu politikaları üretebilmek için şiddetin kişiler tarafından neden meşru görüldüğünün araştırılmasını zorunlu kılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, terör örgütü mensuplarının örgütün şiddet içeren eylemlerini meşru görmelerine etki eden faktörlerin ortaya konulmasını sağlamaktır. Muhakkak ki bu faktörler birbirini etkileyen bütünler yumağından oluşmaktadır fakat çalışma en azından bu yumak içinden şiddet teorilerinde zikredilen unsurların etkili olup olmadığı konusunda bir kanaat uyandırabilecektir. Ortaya çıkan sonuçlar terörle mücadelede

daha başarılı bir kamu politikası nasıl geliştirilebilir sorusuna cevap aramak adına bilimsel bir tartışma ortamı oluşturabilecektir.

Çalışma ilk olarak “normalde meşru görülmeyen şiddet neden terör örgütü mensuplarınca kabul gören bir davranış halini almaktadır” sorusuna teoriye dayalı cevap arayacaktır. Bunun için detaylı bir kaynak taraması yapılarak hâlihazırda en fazla dillendirilen şiddet teorileri incelenecektir. Bu incelemeler sonrasında derinlemesine analiz yöntemi ile teorilerde geçen söylemlerin PKK şiddetini kabul ve meşru görme ile uyumluluk gösterip göstermediğine bakılacaktır.

Son olarak, örgüte gönüllü katılanların örgütün uyguladığı şiddeti meşru gördüğü varsayımı üzerine “PKK’ya gönüllü katılımında cinsiyet, işsizlik, eğitim ve medeni halin etkisi var mıdır” sorusuna ikincil veri analizine dayalı cevap aranacaktır. Bunun için daha önceden Şimşek (2009) tarafından “*Profiling PKK Terrorists*” adlı makalede kullanılan veriler SPSS analizinden geçirilerek sonuçlar yorumlanacaktır. Analizde kullanılacak bu veriler 1982 ile 2000 yılları arasında PKK terör örgütüne katılmış 517 örgüt mensubunun yaş, doğum yeri, yaşadığı yer, eğitim durumu, iş durumu, örgüte katılım tarihi, yakalandığı tarih, medeni durumu, teslim olma/güvenlik güçlerince yakalanma durumu, örgüte zorla veya gönüllü katılım durumu gibi bilgileri içermektedir.

1. Şiddet Teorilerine Genel Bakış

Teröristleri şiddete yönelten veya uygulanan şiddetin onlarca meşru görünmesini sağlayan etkenler kişi, yer ve zaman göre farklılıklar gösterebilir. Bu durum “teröristler yaptıkları şiddeti neden haklı görürler” sorusuna kapsamlı şekilde cevap vermeyi güçleştirmektedir. Belki de bu sebeple bu soruya net cevaplar veren deneye dayalı ve genele şamil çalışmalar bulunmamaktadır.

Şimdiye kadar yapılmış çalışmalar incelendiğinde teröristlere ait genel profiller çıkarılabileceği görülmektedir (Şimşek, 2009). Fakat insanların neden şiddete başvurduklarını test etmek onların görünüşlerini tarif etmekten daha zor ve karmaşıktır. Özellikle kişisel şiddeti açıklamak için çok sayıda teori ortaya koyulmuştur. Bu çalışmanın açıklamaya çalıştığı konulardan ilki (kolektif) şiddeti meşru görmenin şiddet teorilerinde bahsedilen etkenler ile açıklanabilirliği olduğundan kaynak taraması kısmı yoğunlukla şiddet teorileri odaklı olmuş ve bu alanda en çok söz edilen şiddet teorileri bu kısma özetlenerek alınmıştır.

1.1. Psikolojik ve Biyolojik Kuramlar

Psikolojik/psikiyatrik yaklaşıma göre şiddet, sınırlılık, psikopatolojik, içgüdüsel, zekâ ve zihinsel hastalıklar ve kişilik bozuklukları gibi özelliklerle açıklanmaya çalışılmıştır (Dolu, 2010). Tiger ve Fox (1971) genetik olarak insanların savaş algısı hissetmeleri durumunda kendilerini feda davranışı dâhil şiddet eylemlerinde bulunabileceklerinden bahsetmişlerdir. Hinde saldırganlık ve şiddetin aslında tüm insanlar için temel davranış eğilimleri arasında olduğunu belirtmiştir (Oberschall, 2010). Ona göre şiddetin ortaya çıkması yaşanan tecrübe ve sosyal şartlar ile olmaktadır.

Teröristlerin çoğu, kişileri öldürdüğünde yaptıklarının yanlış olduğunu düşünmezler. Kendilerini başkalarının yerine koyamamanın meydana getirdiği bu durum anti-sosyal veya psikopat kişilik bozukluğu olarak açıklanabilir (Beiner, 2005). Fakat bu kişiler mental olarak hasta görünmezler ve “Ben iyi ve doğrucuyum” şeklinde bir düşünce tarzları mevcuttur. Bu kapalı düşünce tarzları kendilerini, yaptıkları şeyin yanlış olduğundan dışlamayı ve rakiplerini öldürmeyi kolaylaştırır (Beiner, 2005).

Stern (1999) bu durumu paranoya ve megalomani ile açıklamıştır. Bunlardan megalomani daha şiddetli ve paranoya da onları sosyopatlıktan uzak tutacak bir seviyede gözlenmiştir. Akli hasta yaklaşımı savunucularından Post’a (1984) göre tüm teröristler olumsuz çocukluk hatıralarına ve kendilerini ifade edememe tecrübelerine sahiptirler. Uçak kaçırıcılar ve posta bomba kullananlar üzerinde yapılan bir çalışma bu kişilerin babaları ile olumsuz hatıralara sahip olduklarını göstermiştir (Post, 1984). Bu kişiler kendilerinin değerleri olmadığına inanmaktadırlar.

Taylor’a (1988) göre ise psikolojik sorunu olan fanatiklikler dışladıkları gruba karşı önyargılı, otoriter, uzlaşmaya isteksiz, diğer görüşlere mesafeli, her şeyi siyah veya beyaz olarak sınıflandırmaya meyilli, sabit inançlı ve dünyayı kendi kapalı zihninde gördüğü şekli ile algılayan kişilerdir. Şiddet ve psikolojik durum ilişkisine başka bir bakış açısı sunan “Narsist Öfke” tezi birçok durum için şemsiye rolü üstlenmiştir. Bunlar arasında çok baskıcı veya lakayt davranıştan kaynaklı yanlış çocuk büyüme, katı disiplinli veya disiplinsiz ortamda yetişme, psikolojik tramva geçirme, ayrılmış ebeveynlere sahip olma gibi çocukta kötü etki bırakıcı durumlar sayılabilir (Beiner, 2005).

Teröristlerin davranışlarına değinen Beiner’a göre (2005) teröristler sadece kurbanlarını değil onları izleyen halkı da yönlendirmeye eğilimlidirler. Bu sebeple idarenin izlediği mücadele politikaları onlarca her zaman yönlendirilmeye çalışılır. Onlar için medyanın dikkatini çekmek çok

önemlidir ve önceden gerçekleştirilmiş eylem tarzlarını hatırlatan davranışlar çok fazladır.

Şiddet davranışını biyolojik özelliklerle açıklayan kuramların temelinde hormonal-kimyasal etkileşimler, beyin ve kas/vücut yapısı görülmektedir (Dolu, 2010). Lombroso, Sheldon ve Jacobs’la birlikte ünlene bu kuramlar suç ve şiddet eğilimi ile fiziki ve biyolojik özellikleri ilişkilendirerek bir profil oluşturmaya çalışmışlardır. Lombroso şiddete başvuran kişileri evrim sürecinde geri kalmışlar olarak tanımlamış ve onlar için profil çizmiştir (Dolu, 2010). Benzer şekilde Sheldon mezomorfik beden yapısına sahip olmak ve Jacobs fazladan Y kromozomlu (süper erkek) olmak ile şiddet ve suça yönelmek arasında ilişki olduğunu savunmuştur (Dolu, 2010).

Hubbard’a (1983) göre periyodik olarak şiddet eylemi gerçekleştirenlerin hormon, beyin ve sinir sistemine ait kimyalarında dalgalanmalar olmaktadır. Hubbard (1983) çalışmalarında teröristlerde noradrenalin, asetilkolin ve endorfin seviyelerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bunlardan vücudun savaş mekanizmalarını harekete geçiren noadrenalin’in en etkili olduğundan bahsetmiştir.

1.2. Önleme ve Sosyal Bağ/Kontrol (Containment & Social Bonding/Control)

Bu gruptaki teoriler şiddetin insanın doğasında mevcut ve hayatın devamı için gerekli olan bir enerji olduğunu kabul etmişler ve normal şartlarda kontrol edilebilirliğinden bahsetmişlerdir. Bu teorilerden önleme teorisi “kişileri suçtan alıkoyan nedir?” sorusuna cevap arar. Sosyal kontrol teorisinin bir kolu olan teoriye göre kişiler suç işlemeye meyillidirler fakat onları tutan iç ve dış önleyiciler suçun işlenmesini engeller (Hirschi, 2002).

Sapkın davranış iç ve dış engelleyiciler ile bağların zayıflamasından sonra ortaya çıkar (Hirschi, 2002). İç engelleyiciler kişiyi sapkın davranışa iten nefsanî dürtülere karşı koruyan sorumluluk ve iç muhasebe türü faktörler olarak tanımlanırken dış engelleyiciler ise toplum, devlet, arkadaş grupları, aile ve akraba çevresi olarak tanımlanmıştır. Teoriye göre kişi kendini suçtan vazgeçirecek bir engelle karşılaşmazsa suç gerçekleşir (Dolu, 2010).

Hirschi (2002) tarafından ortaya atılan “sosyal bağ” teorisi bu bağın elementlerini aileye bağlılık, sosyal kural ve kurumlara uyum, sosyal

faaliyetlere karışma ve sosyal bağın önemine inanmak şeklinde özetlemiştir. Teoriye göre insan hayatının en önemli evresi ergenlik zamanıdır ve kişiler bu evrede toplumu iyi temsil eden sağlam sosyal bağlara ihtiyaç duyarlar. Bu bağlılık kişi üzerinde bir tür kontrol mekanizması oluşturur.

Benzer şekilde “sosyal kontrol” teorisi de kişinin bağlı olduğu belirli değerlerin baskısının kişinin şiddete yönelmesini ve suç işlemesini engellediğinden bahseder (Hirschi, 2002). Bu teoriye göre insan davranışı çevresel ve kültürel değerler çerçevesinde şekillenir ve denetlenir. Net bir ifade ile sosyal kontrol kuramına göre şiddet ve suç ancak kişinin sosyal değerlere olan bağlılığındaki zayıflama sonucu meydana gelir. Durkheim’in söylemlerinden etkilenmiş olan bu kurama göre aile, okul, sosyal çevre ve din kişileri belirli düzeyde baskılayarak doğrudan veya dolaylı olarak suç işlemesini engeller (Kızmaz, 2005).

İlerleyen süreçte Hirschi suçun indirek kontroller sayesinde engellediğini savunduğu kendi fikirlerinden ayrılarak Gottfredson ile birlikte “Genel Suç Teorisini” ortaya atmıştır. Bu teori sosyal bağ teorisinin aksine dolaylı engelleyiciler yerine doğrudan engelleyicilerden bahsettiğinden “kendini kontrol” (self-control) teorisi olarak da adlandırılmaktadır. Gottfredson ve Hirschi’ye (1990) göre suç kendini kontrol edememenin bir ürünüdür. Onlara göre kendini kontrol edememe davranışı çocukluktan başlayan kötü yetiştirilmenin ve kontrol edilmemenin bir sonucudur.

1.3. Caydırıcılık (Deterrence) ve Rasyonel Tercih (Rational Choice)

Caydırıcılık ve Rasyonel Tercih teorilerine göre insanlar kişisel tercihle suç ve şiddete yönelirler. Bu teoriler suçun oluşumunu ekonomik saiklerle açıklamaya çalışmışlardır. İnsanı mantıkla hareket eden ve seçimini hareketinin ona vereceği zevk ve acıyı değerlendirdikten sonra özgür iradesiyle en yüksek faydayı sağlayacak şekilde yapan varlık olarak gördüklerinden dolayı suç bir tercihtir ve etkin cezaların tatbikiyle caydırılabilir (Akers, 2000; Kızmaz, 2005; Gül, 2009; Özcan, Dolu ve Gül, 2011).

Bu bakış açısı kriminolojide de klasik dönemden beri kendini hissettirmiştir. Teorilerin şimdiye kadar ele alınmamış şekli ile çerçevesini genişleterek örgüte katılmamanın da bir maliyeti olduğundan rahatlıkla bahsedilebilir. Justino (2008) kişiyi bir örgüte militan yapan unsurlar arasında seçici dürtüler, sosyo-duygusal dürtüler, baskı/zorlama gibi unsurların yanında korku ve katılmamanın maliyetinden de bahsetmiştir. Bu maliyet elbette rasyonel tercih yapabildiğine inanılan kişinin seçiminde rol oynayacaktır.

1.4. Sosyal Düzensizlik (Social Disorganization)

Sosyal yapı teorilerinden olan “sosyal düzensizlik” teorisine göre suç sosyal kontrol mekanizmasının bozulmasından meydana gelir (Kelly, 2000). Yoksunluk, etnik farklılık ve hareket halindeki bir yerleşik düzen sosyal düzensizliğin en büyük sebepleri arasındadır. Mahalli ilişkilerin zayıf olduğu bu yapı toplumun kişiler üzerindeki sosyal kontrolünü zayıflatır, bu da şiddetin ortaya çıkmasını kolaylaştırır.

1.5. Etiketleme (Labeling)

Başka bir sosyal yapı teorisi olan etiketleme teorisine göre olumsuz toplumsal tepkiler ve damgalamalar bir kişinin o durumla ilgili hatalı davranışının pekişmesine neden olacaktır (Matza, 1969). Bir kişiye takılan kötü lakap o kişinin o davranışa yaklaşmasına neden olacaktır. Özellikle şiddet eylemine yönelen çocukların belirli bir etnik ve ekonomik sosyal sınıftan gelmesi ve onların bu sınıf ile etiketlenmesi o gruptan gelen diğerlerinin de aynı suçu işlemelerini kolaylaştırabilecektir.

1.6. Sosyal Öğrenme (Social Learning)

Bandura'nın (1969) “rol modeli” ve “dürtü kontrolü” ifadelerinden sonra popülerlik kazanmış olan bu teorilerine göre suç öğrenilen bir davranıştır. Bu teoriler kişi davranışlarında içine bulunulan grubun etkisini vurgular ve suçun öğrenilmesinde özellikle ergenlik döneminde akran etkisine dikkat çeker (Kızmaz, 2005). Kişiler suçu tecrübelerinden, ilişkilerinden, aile, arkadaş, akran ve öğretmenlerinden öğrenirler (Dolu, 2010).

Sutherland (1974) sosyal öğrenme işlevi herhangi bir kişiyi suça meyilli hale getirebilir demektir. Ona göre suç davranışı motive edicilere ve geliştirilen ilişkilere bağlı olarak öğrenilebilir. Kişinin şiddeti meşru görmesi çevresinin davranışlarının o fiili olumlu veya olumsuz görmesi ile de ilintilidir.

Benzer şekilde Akers'in (1985) ayırıcı pekiştirme (differential reinforcement) teorisinde kişilerin suç davranışına seçtikleri arkadaş ilişkileri aracılığı ile aşılandığından bahsetmektedir. Bir motivasyon teorisi olan bu teoriye göre pekiştirilen davranış tekrarlanır (Akers, 1985). Hatta bazen pozitif bir pekiştirici ile desteklenen davranış cezadan daha üstün bile gelebilir. Davranışın şekli ve sıklığı ise takviye olasılığına göre değişir.

Sykes ve Matza (1957) tarafsızlaşma (neutralization) teorisinde kişinin suç davranışına ait değer, tutum ve teknikleri geleneksel davranışların yanında gizlenmiş değerler aracılığı ile öğrendiğinden bahsetmişlerdir. Onlara göre mutlak iyi veya mutlak kötü kişi çok azdır ve suçlular gelenekselliğin arzularından uzaklaşmak için tarafsızlık teknikleri kullanırlar. Bunlar sorumluluk kabullenmeme (başka seçeneğim yoktu), zarar verdiğini kabul etmeme (o hak etti), ayıplayanları ayıplama (herkes yapıyor) ve yaptığını meşru gösterme (kendimi savundum) şeklinde sıralanabilir.

1.7. Saldırganlık (Aggression)

İnsanların problemlerinin temelinde sömürgeciliğin yanında zenginlik ve güce yoğunlaşmak yatmaktadır diyen Girard (1993) şiddet ve saldırganlığı çatışma probleminin sebebi olarak değil bir parçası olarak görmektedir. Girard'ın (1993) bu teorisi birçok yönü ile sosyal öğrenme teorisine benzemektedir. Kişilerin öğrenerek tercih ettikleri davranış modeli yaşa, cinsiyete, statüye, birine benzerliğe ve kişiliğe göre değişir. İstismar sonucu ortaya çıkacak saldırganlık normalin kaybına, bu durumda zamanla anormalin kabulüne neden olacaktır (Cohen, 1955). Girard (1993) bu durumu kolektif şiddetin ortaya çıkması olarak yorumlamaktadır. Anormal algının hüküm sürdüğü durumlarda şiddetin varlığı daha çok hissedilebilecektir. Bu durumda bir cesaret, güç gösterimi ve intikam aracı olarak ortaya koyulan şiddet statüyü korumak için de kullanılabilir.

1.8. Ümitsizlik ve Gerilim/Baskı (Anomie & Strain)

Ümitsizlik ve gerilim kişinin belirli suç davranışlarını meşru olarak görmesine neden olabilir. Durkheim (1897/1997) ümitsizlik teorisinde normal yollardan elde edilemeyen ve ümit olunan arzuların anormal yollar denenerek ulaşılmaya çalışılacağından bahsetmiştir. Benzer şekilde Merton (1938) da gerilim/baskı teorisinde yaşanan kültürce kabul gören amaç ve onun meşru olarak karşılanabilmesi arasındaki farkın meydana getirdiği gerilime değinmiştir.

Arzu ve ümidin yoğunluğunun toplumun baskısına üstün geldiği durumlarda ortaya çıkan sapkın davranış eğilimi daha çok kişinin toplumun koyduğu kurallara tam olarak adapte olamadığı, toplumun, dinin, ailenin ve idarenin kontrolünün kişi üzerindeki etkisinin azaldığı durumlarda ortaya çıkar (Durkheim, 1897/1997). Bu oluşumdan sonra ise kişinin gözünde amaç ve ona ulaşmadaki yollar tartışılır duruma gelir ki kişi

şiddet dâhil meşru olmayan yollarla arzusuna ulaşma eğilimine girebilir (Merton, 1938).

Tablo 1: Merton'un Beş İntibak Modeli

Merton'un İntibak Modelleri	Kabul Gören Hedefler	Uygun Yollar
1. Uyumlu	+	+
2. Yenilikçi	+	-
3. Kuralcı	-	+
4. Boşverici	-	-
5. İsyankâr	+/-	+/-

Merton'un (1938) Tablo 1'deki modellemesinde özellikle son gruptakiler sistemi adaletsiz, kayırmacı, baskıcı ve ezilenleri kollamayan şeklinde hayal edebilir ve bundan dolayı değişmesini isteyebilirler. Sistemin adaletsiz ve sosyal düzenin tehdit altında olduğu propagandası ise bir şekilde sistem tarafından zarara uğramış ve bu durumunu ifade edememiş kişilerin terör örgütüne katılımını artırabilir (Kayaoğlu, 2011). Agnew (2006) birden fazla durumda gerilim/baskı hisseden kişinin şiddeti meşru görmesinin daha kolay olduğuna vurgu yapmıştır. Yaşanan bu hayal kırıklığı ve baskı karşısında şiddet ve saldırı yolunu seçmek bir an olsun kişiyi rahatlatılabilir. Fakat belirli bir süre sonra kişi tekrar hayallerinin peşine düşer. Bu durum Beiner (2005) tarafından bir tür "sifon-klozet" model motivasyon olarak görülmüştür.

Merton (1938) ümitsizliğin sosyal yapıdan da kaynaklanabileceğinden bahsetmiştir. Ona göre toplumun bazı kesimlerinin çok yükseklerde olmayan amaç veya hedeflerine ulaşma ihtimalleri mevcut şartlar ve baskılardan dolayı hiç olmayabilir. Ümitsizlik ve gerilimden kurtulma ihtiyacı hisseden kişi bir kaçış yöntemi arar ki bu durum Merton (1938) tarafından "ıntibak yöntemi" (adaptation method) ve Agnew (2006) tarafından da "idare yöntemi" (coping strategies) olarak adlandırılmıştır.

Gerilim/baskı, sinir, hayal kırıklığı ve depresyon gibi negatif duygular üretir ve derece ve büyüklüğüne bağlı olarak şiddete eğilimi artırır (Agnew, 2006). Gruplara göre değişiklik gösterebilen baskı algıları arasında ekonomik, dini, ideolojik, eğitim, temsiliyet gibi unsurlar sayılabilir (Kayaoğlu, 2011). Bunların yanında sevdiği birinin öldürülmesi ve başka bir yere göç ettirilme gibi unsurlarda uyarıcı olabilir ve kişileri örgütlü bir

şekilde şiddete yönlendirebilir. Görülüşü üzere farklı kaynaklardan gelse bile süslenecek teröristleri motive eden bu algılama farklılıkları örgüt adına yapılacak şiddet eylemlerinin teröristlerce meşru görülmesine de sebebiyet verebilmektedirler.

Kayaoğlu (2011) gerilim/baskı ve şiddet eğilimini 1992-1996 yılları arasında Türkiye’de faaliyet göstermiş 144 Hizbullah örgüt mensubunu inceleyerek ortaya koymaya çalışmıştır. Baskı, eğitim ve önceden şiddet içeren davranış içinde bulunma gibi üç değişkenin şiddete yönelim ile ilişkisini inceleyen bu çalışma eğitimin şiddete meyli azalttığını fakat kendini baskı altında hissetme ve önceden şiddet eyleminde bulunmanın şiddete yönelmeyi kolaylaştırdığını ortaya koymuştur.

1.9. Göreceli Yoksunluk (Relative Deprivation) ve Yoksulluk (Poverty)

Göreceli yoksunluk teorisi bir yönü ile de Merton’un gerilim teorisine benzerlik gösterir. Teori beklenti, amaç ve arzuların göreceliliğinden bahseder ki zengin bir kişi dahi kendini daha zengin ile kıyasladığında fakir ve ihtiyaç sahibidir. Teoriye göre insanlar kendilerini diğerleri ile kıyaslayarak ihtiyaçlarının gerekliliğine karar verirler (Gurr, 1970).

Kişilerde adaletsizlik, engellenmişlik ve kızgınlık hislerini canlandıran “yoksunluk” şiddet, terör ve iç çatışma nedenleri arasında gösterilmiştir (Blau ve Blau, 1982; Heimer, 1997; Kramer, 2000; Köseli, 2006; Şimşek, 2006; Justino, 2008). Kronik fakirlik ve ekonomik düşkünlük ise kişilerde negatif duyguların oluşmasını, terör örgütlerine katılımı ve ekonomik sıkıntılarının sorumlusu olarak görülen sisteme karşı şiddete başvurmayı kolaylaştırabilir (Kayaoğlu, 2011).

Justino’ya (2008) göre şiddet eğilimi yoksunlukla hem direk hem de dolaylı olarak ilişkilidir. Sistem piramidinin en altında olanlar ki eşitsizlik ve umutsuzluğu en fazla yaşayanlardır sisteme de en az bağlı olanlardır. Dolayısıyla sisteme karşı şiddete başvuran bir çatışma durumunda bu kişiler kullanılabilirler. Bunun örnekleri 1960’larda Malezya’daki isyanlarda, 1976 ve 1993’lerde Güney Afrika’daki sivil savaşta ve 1996’da Nepal’deki ayaklanmalarda görülmüştür.

1.10. İnsan İhtiyaçları (Human Needs)

Maslow, Rosenberg ve Burton gibi farklı teorisyenler tarafından farklı başlıklar altında açıklanmış olmasına rağmen insan ihtiyaçları teorisi

insanlar arasındaki şiddete dayalı çatışmaları insanların ihtiyaçlarının karşılanmamasına bağlamaktadır (Kök, 2007). Teorinin özünde kişi veya grupların ihtiyaçlarını başka türlü karşılayamamaları onları şiddete yönlendirebilir tezi yatmaktadır. İhtiyaçlar piramidinde Maslow ihtiyaçların hiyerarşik olduğuna vurgu yapmış ve en acil olanları en alta yerleştirmiştir (Maslow, 1943). Ona göre bütün ihtiyaçlar içgüdüselidir ve bunlardan bazıları diğerlerine göre daha güçlüdür. Buna göre yemek ve içmeye muhtaç bir kişi saygınlık ve sahiplik ihtiyaçlarını düşünmez.

Tablo 2: Teorisyenlere Göre İnsan İhtiyaçları

Kendini Gerçekleştirme	Manevi Tatmin ve Paylaşım	Özgürlük, Katılım
Saygınlık	Sevinç ve Hüzün Gösterebilme	Kimlik, Kültürel Güvenlik
Ait Olma ve Sevgi	Sevgi, Bağımsızlık, Oyun-Kendi Olma	Kendini Gerçekleştirme
Güvenlik	Kişi veya Nesneye Bağımlı Olmama (Hürriyet)	Aidiyet, Saygınlık
Fiziki İhtiyaçlar	Fiziki ve Duygusal Bakım İhtiyaçları	Adaletin Paylaşımı, Güvenlik ve Korunma
MASLOW	ROSENBERG	BURTON

Rosenberg (2003) ve Burton (1990) ise hiçbir ihtiyacın diğerinden daha önde (hiyerarşik) olmadığından bahsetmişlerdir. İhtiyaçları alt-gruplar içinde gruplandırılan Rosenberg'e (2003) göre şiddet karşılanmayan ihtiyaçların trajik bir ifadesidir. Benzer şekilde Burton (1990) da şiddet ve çatışmayı temel insan ihtiyaçlarının karşılanamamasına bağlamıştır. Ona göre yıkıcı sosyal çatışmalar genelde güvenlik, tanınma, kimlik, kişisel ifade ve gelişim problemlerinden kaynaklanmaktadır.

Crenshaw (1998) terör örgütünün şiddetini meşru görmeye etki eden faktörlerden bahsederken eylem için fırsatın yanında bir gruba aidiyet, sosyal statü ihtiyacı ve maddi ihtiyacın karşılanmasından bahsetmiştir. Azar (1986) da uzun süreli çatışmaların nedeni olarak insanların gelişimi için gerekli ve karşılanma ihtiyacı olan elementlerin inkârını göstermiştir. Bu elementler güvenlik, kendine özgü sosyal kimlik, kimliğin tanınması ile ilgili karar vericiler arasında bulunma ihtiyacı ve gelişime yönelik diğer ihtiyaçlar olarak sıralanmıştır.

Olumsuz kimlik hipotezine göre kişiler toplum tarafından kendilerine biçilen rolü, gizli ve kindar şekilde kabullenmezler (Beiner, 2005). Şiddetle başvuran kişiler kendi yaptıkları şiddeti haklı gösterirlerken zaten hâlihazırda bir eşitsizliğin ve ezilmenin mevcudiyetinden bahsederler (Kayaoğlu, 2011). Özdoğan'ın (2006) yaptığı çalışma da bu söylemleri doğrular şekildedir. 28 ülkeden 1991-1997 arası elde edilen verilere ışığında yapılan çalışmaya göre ortalamada demokratik olmayan ülkeler demokratik olan ülkelere göre daha fazla şiddet ve terör olayı ile karşılaşmışlardır.

1.11. Düşman Sistem (Enemy System)

Düşman Sistem Teorisi'ne göre kişi hedef ve ihtiyaçlarını karşılarken karşısındaki kişi ve grupları taraftar ve düşman olarak iki gruba ayırır ve buna göre davranır (Volkan, Julius ve Montville, 1990). Bu durum özellikle kimlik temelli çatışmalarda kendini hissettirir ve kişi bunun neticesi olarak kendi taraftarı ve düşmanı olarak grupladığı iki gruba göreceli davranır. Bu ayırmadan sonra kişi için siyah ve beyazlardan oluşan bir dünya mevcuttur: kendi taraftarına yapılan her şey kendine yapılmış gibidir ve diğer taraftan olanlara karşı yapılan şiddet meşrudur.

1.12. Politik ve Filozofik Teoriler (Çatışma, Komünizm, Anarşizm, Faşizm ve Din Motifi)

Çatışma teorileri genel olarak insanlar arasında tarihten gelen husumetler ve sınıf çatışmalarına vurgu yapmışlardır. Karl Marks'ın ortaya attığı çatışma teorisi ise çatışmaların sınıf farkından kaynaklandığına inanmaktadır (Wikipedia, 2011). Çatışma teorisine göre sınırlı kaynaklara hükümlenmek için farklı gruplar daima çatışma içindedirler. Marks, "Kapital"de, ikincil olarak da olsa şiddet ve suçluluğa değinmiştir ve bunların özellikle alt sınıf tarafından işlendiğinden bahsetmiştir (Demirbaş, 2001).

Engels'in işçi sınıfının kapitalist sınıfa başkaldırısı olarak gördüğü şiddet iktidarı elde edebilmek için meşru sayılmıştır (Worley, 2011). Komünizm egemenlik mücadelesi için şiddetin sürekli devam etmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Bundan dolayı, komünizmin tarihi şiddet örnekler ile doludur. Hatta 21. yüzyılda ise komünizm terimi mevcut hükümetlerin devrilmesi için şiddet ve vahşet uygulayan bir siyasi hareket olarak görülmüştür.

Devleti gereksiz, istenmeyen ve zararlı gören bir politik düşünce olan, aynı zamanda komünist devrim için gerekli görülen, "anarşizm," hiyerar-

şi ve otoritenin olmadığı sadece gönüllüğe bağlı gruplaşmaların olabileceği bir toplum düzenini amaçlar (Kropotkin, 2002). Önceleri genellikle 19. yüzyıl terörizmini refere etmek için kullanılmış olan anarşizm sonradan devletin ve hertürlü zorlayıcı iktidarın hâkimiyetine karşı bir davranış olarak görülmüştür. Dolayısıyla, kabul etmeseler de komünist devrim isteyenler ve anarşistler şiddet ve terörü, organize olmuş ve halinden memnun bir toplum düzenine karşı geldiği için meşru görürler (Beiner, 2005).

Şiddet ve terörü meşru gören bir başka politik anlayış olan Faşizm, Latince’de halkı korkutmak veya etkilemek için güç kullanmak anlamına gelen “fascis”den türemiştir. Toplumsal kimliği ön plana çıkararak ırk, kültür ve kan bağına dayalı birleştirme eğilimine giren Faşizm, ekonomik ve politik güçlerin düşmanla bitmeyen bir savaşta fedakârca kullanılacağı bir tür süper vatanseverlikten bahseder ve bu hali ile içte ve dışta terörü destekler (Beiner, 2005). Faşizme dayalı şiddet ve terör eylemleri genellikle ülke içinde “diğerleri” olarak görülen gruplara karşı olur.

Kitleleri hareket ettirebilecek güçlü etkenlerden sayılan din, engelleyiciliğinin yanında, gerek farklı yorum gerekse istismar aracı olarak kullanılarak kişileri şiddete yönlendirmiştir (Kızmaz, 2005). Hoffman’a (1993) göre dünyada terörist olarak adlandırılan grupların dörtte biri dini istismar ederek hareketlerini meşru göstermeye çalışmaktadırlar. Bu gruplar ülkede dini vecibeleri yerine getirememelerinin müsebbibi olarak gördükleri kişi veya grupları şeytanın isteklerini yerine getiren bir aracıya benzetmek suretiyle ve tarihten gelen husumetleri de ön plana çıkararak kolaylıkla düşman sayabilir ve onlara karşı şiddeti meşru görebilirler.

1.13. Sistem (System) Teorisi

Sistem teorisine göre doğadaki her olay ve obje bir diğeriyle etkileşim içindedir (Ragan ve Carder, 1994). İlişkiler aksiyonları, aksiyonlar insanları ve insanlar da sistemi etkilemektedirler. Çok yönlü problem arayışı içinde olan bu teori devamlı neden sorusunu sorarak problemi oluşturan diğer problemleri ortaya koymaya çalışmaktadır (Günbeyi ve Gündoğdu, 2009).

Bu teoriye göre, her şey bir diğeri sonucudur ve başka bir diğeri sebebidir fakat bu ilişki tek sebep-sonuç değil karmaşık bir döngü ile meydana gelir (Kriesberg, 1998; Sandole, 1999). Hâlihazırdaki olayların geçmiştenden etkilenmesi gibi gelecekteki olaylarda günümüzden etkilen-

mektedir (Günbeyi ve Gündoğdu, 2009). Dolayısıyla, günümüzdeki şiddet olayları açıklanırken geçmişteki ilişkileriyle ilişkilendirilerek açıklanmalıdır.

Bu teoriye göre, terörden kaynaklı şiddete başvurma kişisel değil farklı açılardan meydana gelen çok yönlü bir sosyal problemdir (Günbeyi ve Gündoğdu, 2009). Bir yerde terörden kaynaklı şiddeti meşru görme var ise orada çok kişiyi etkileyen, sistem veya sistem dinamiklerinden kaynaklı bir problem var demektir. Özellikle kızgınlık, nefret, hınç, öç alma isteği veya korkusu olduğu durumlarda şiddet var olacaktır (Gomes Porto, 2002). Şiddetin olduğu bu durumda ise normal hayatta yaşanmayan öldürme, yaralama, işkence, tecavüz, toplu göç ettirme, yok etme, kamp-lara toplama davranışların meşrulaşmaya başladığı gözlenebilir (Gomes Porto, 2002).

1.14. Bütünleşik Kuramlar ve Katalizör Etkiler

Barak (2006) şiddetin ve şiddetsizliğin karşılıklılığı teorisinde (reciprocal theory of violence and nonviolence) şiddet olgusunun karşılıklı olduğunu ve zaman içindeki algıya göre farklılık gösterebileceğini vurgulamıştır. Bu teoriye göre farklılık benliğe, utanç ve aşağılanma hissine, iyi hissetmeye, millete, dine, gruba, alt-gruba, aileye, kişiye, cinsiyete, yaşa ve ırka göre değişebilir. Kısaca, kişiler içinde buldukları örgüt, şart ve kurallara göre şiddete başvurabilirler.

Bütünleşik kuramlardan bahseden Kızmaz (2006) suç ve şiddetin yukardaki durum ve şartlardan birden fazlasının etkisi ile ortaya çıkabileceğini belirtmektedir. Bunlardan bazıları benliğin aşağılanması, Marksist sınıf eksenli siyasal ekonomik model, temeli sosyal öğrenmeye dayanan kavramsal tümleşik model, sosyal öğrenme ve sosyal bağ teroilerine dayanan sosyal ağ, kontrol teorisi eksenli Marksist ve cinsiyet farklılığına dayanan güç kontrolü şeklinde sıralanabilir. Bu durum ve şartlara ilaveten, “grup psikolojisi”, devlet teşekküllerinin zayıflığı, çok milletlilik, rejimle çatışma, ezilen azınlık hissi, yönlendirici elitler, kimlik politikaları, tarihi husumetler ve diğer düşmanlıklar kolektif şiddetin ortaya çıkmasında veya artmasında katalizör rol oynayabilmektedir (Oberschall, 2010).

İrkını savunma eğilimi olan insanlar bunları sembollerle ifade ettiklerinde aynı coğrafyada yaşayan ırklar arası husumet, şiddet ve bölünme durumu daha kolay ortaya çıkabilmektedir (Huntington, 1997). Oberschall (2010) bu durumun yönlendirici elitlerce yukarıdan aşağıya bir hare-

ketle meydana gelebileceğinden bahsetmiştir. Bunlar haricinde zayıf ekonomi, işsizliği, eşitsizliği, demokrasi zafiyetini ve otoriter idareyi de beraberinde getirebilir ki bu durum isyan hareketlerine bağlı şiddetin ortaya çıkmasının sebepleri arasında gösterilmiştir (Oberschall, 2010).

2. Şiddet Teorilerinden Çıkarımlar

Bu kısımda yukarıda zikredilen teorilerden elde edilen sonuçların Türkiye’de PKK’ya katılım ve örgütün eylemlerini meşru görmek konusu ile ilişkisi, örgütün eylem ve söylemleri doğrultusunda yorumlanacaktır. Öncelikle yorumu kolaylaştırmak için şiddet ile ilgili teoriler gruplandırılacak ve yorumlar bu gruplandırmalar üzerinden yapılmaya çalışılacaktır. Bu aşamada teorilerin genel olarak aşağıdaki şekli ile 5 (+1) grupta toplanabildiği gözlenmiştir:

I. Şiddet insanın doğasından kaynaklanmaktadır.

Şiddet ve Terörün Psikolojik ve Biyolojik Yönü

II. Şiddet kontrol eksikliğinden ortaya çıkmaktadır.

Önleme ve Sosyal Bağ/Kontrol

Caydırıcılık ve Rasyonel Tercih

Sosyal Düzensizlik

III. Şiddet öğrenilen bir davranıştır.

Etiketleme

Sosyal Öğrenme

Saldırganlık

IV. Şiddet hüsranın bir sonucudur.

Ümitsizlik ve Gerilim/Baskı

Göreceli Yoksunluk ve Yoksunluk

İnsan İhtiyaçları

Düşman Sistem

V. Şiddet politik ve filozofik olarak yönlendirilerek ortaya çıkan bir davranıştır.

Politik ve Filozofik Teoriler

“Şiddet yukarıdaki gruplardan birden fazlasının etkisi” ile de ortaya çıkabilir.

Sistem Teorisi, Bütünleşik Kuram ve Katalizör Etkiler.

2.1. Şiddet İnsanın Doğasından Kaynaklanmaktadır

PKK eylemleri incelendiğinde kendilerini başkalarının yerine koymama ve yaptığı işin yanlış olduğunu düşünmemenin hâkim olduğu bir gerçektir. PKK mensupları için “akli hasta” tabirini kullanabilme bu tabirin nasıl algılandığına göre değişir. Eğer bu zekâ seviyesinin düşüklüğü ise çok doğru olmaz çünkü bir PKK’lının ortalama bir insandan zekâ seviyesinin azlığını gösteren bir bulgu veya çalışma henüz mevcut değildir.

Olumsuz çocukluk hatıraları ve yetersiz ebeveyn kontrolü konusu da tartışmaya oldukça açıktır. Bunun için örgüt mensuplarının çocuklukları ile ilgili detaya inmek gerekmektedir. Fakat PKK mensubu teröristlerin çok çocuklu ailelerden geldikleri bilinmektedir. Mevcut 517 kişilik veri tabanına göre örgüt mensuplarının ortalama 8 kardeşe sahip oldukları görülmektedir. Bilinen gerçek çocuk sayısının çokluğu ailelerde çocuklar üzerine fazla eğilememeyi de beraberinde getirmektedir. Buna bir de babanın iâşe için devamlı dışarda bulunması ve göç sebebiyle çevre kontrolünün kalkması da eklenirse olumsuz çocukluk gelişimi kaçınılmaz olabilir. Bu durum Aytaç’ın (2011) eski teröristlerle yapmış olduğu röportajlarda görülmektedir.

Kendilerini ifade edememe konusuna gelince bu durum özellikle bayan örgüt mensuplarında görülmektedir. Başlık parası vb. sebeplerle istediği kişi ile evlenemeyeceğini anlayan ve buna karşı olduğunu rahatça ifade edemeyen bayanların PKK saflarına katılmayı seçtikleri bir gerçektir. Uluslararası Terörizm ve Sınır Aşan Suçlar Merkezi (UTSAM) tarafından 2011 yılında PKK’ya katılımın fazla olduğu illerde 2000’den fazla kişiyle gerçekleştirilen anketin sonuçlarına göre ankete katılanların %25’i örgüte katılanlar arasında zorla evlendirilmeden kaçan kızlar olduğunu göstermiştir (UTSAM, 2011). Bu durum aslında bu kişilerin ailelerinin gözünde bile kendilerinin değerlerinin olmamasına karşın onlara değer veren bir yere sığınma olarak da algılanabilir. PKK şiddetini meşru göyerek örgüte katılmakla hormon ve süper erkek olmak konusu, kimya ve kromozom incelenmesi gerektirmektedir. Fakat 517 kişilik veri örgüte katılımın gönüllü olması ile cinsiyet arasında istatistikî olarak anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir.

2.2. Şiddet Kontrol Eksikliğinden Ortaya Çıkmaktadır

Yukarıda da bahsedildiği üzere engelleyiciler ile PKK şiddetine ortak olma arasındaki ilişki vicdan ve çevre faktörleri göz önünde bulundurularak incelenebilir. Toplumu ayakta tutan en önemli engelleyiciler arasında

din ve ahlak yer almaktadır. Beiner (2005) ahlaki çözülme hipotezinde kişi kendini çevreleyen kısıtlamaları yok ederse vahşeti meşru görebilir demektedir; aynı şekilde dinin şiddeti ve suça yönelmeyi engellediği bilinmektedir (Kızmaz, 2005).

Dine bağlılığı güçlü olanların sapkın davranış sergileme olasılıkları daha düşüktür (Durkheim, 1897/1997). Bir tür sapkınlık olan şiddeti meşru görme davranışı da ölümden sonra başka bir hayatın olduğu düşüncesi ile vicdani olarak reddedilebilir. Bu durumun PKK için net olarak ortaya konulabilmesi örgüt mensuplarının inançları ile şiddet eğilimleri inceleyerek ortaya konulabilir fakat bu durumun ortaya konulması inancın çok soyut bir değer olması ve bölgede inanmadığını söylemenin güçlüğü ile ilişkili olarak zordur.

Dinin toplum üzerindeki kontrolü PKK'nın taban kazanmaya çalıştığı bölgede kendini daha çok hissettirmektedir. Sırf bu kontrolü kırmak için bazen örgütün dine dahi sahip çıkarak taban kazanmaya çalıştığı bilinen bir gerçektir. Bu amaçla kurulan Partiye İslamiye Kürdisyan 1990'larda etkili iken şimdilerde örgüt Kürdistan İmamlar Birliği ve Alternatif Cuma'lar ile dinin örgüte olan katılım ve destekteki engelini ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Ayrıca örgütün kendine muhalif gördüğü imamları tehdit ettiği ve öldürdüğü görülmektedir.

Önleme ve sosyal kontrol teorilerine göre vicdanın yanında aile, akraba, akran ve sosyal çevre de terör örgütünün yaptığı eylemleri meşru görme konusunda önemli rol oynayacaktır. Örgüt üyeleri ile yapılan röportajlar kişileri örgütten alıkoyan ve örgütü bırakmalarına sebep olan faktörler arasında sıkı aile bağları olduğunu ortaya koymaktadır (Aytaç, 2011). Bölgede annelerin çocuklarıyla daha fazla zaman geçirdikleri bilinmektedir. Dolayısıyla annelerin çocuklar üzerinde etki ve kontrolü daha fazladır. Fakat kızların okula yollanmaması annelerinin cahil olmalarına dolayısıyla çocuklar üzerindeki kontrollerinin azalmasına etki etmektedir.

Kontrol mekanizmasının bozulması komşuluk bağlarının bozulması (göç durumu) ile de alakalıdır. Terör bir taraftan doğu ve güneydoğu bölgelerinde, en azından terörün hâkim olduğu dönemde, göçün temel nedenleri arasında iken bir taraftan da örgütün göç sebebi ile yeni elemanlar kazanımına neden olabilmektedir (Şimşek, 2006). Terör sebebiyle göç edenler alışmış oldukları dünyadan çok farklı bir ortama gitmekte ve orada hayata tutunmak için çoğu zaman bilgi ve becerileri yeterli gelmemektedir. Bu da ebeveynlerine destek olmak için çalışmak zorunda olan

çocuklarının komşuluk ve aile kontrolünden uzaklaşmalarının yanında yoksulluk ve dışlanmışlık hissetmelerine de sebebiyet verebilmektedir. Dolayısıyla örgüt, mevcut durumdan daha cazip sığınılacak bir yer dahi olabilmektedir.

Rasyonel tercih ekseninde şiddet tarafını seçme durumu ise örgüte katılmanın kazancı ve katılmamanın maliyeti incelenerek ortaya konulabilir. Örgüte katılarak sosyal statü, aidiyet ve maddi gelir kazanabilecek bir kişi, katılmadığında baskı ve ölüm tehdidi ile örgüte katılmaya zorlanabilecektir. Katılmamanın maliyetini görmek için mevcut verilerdeki zorla katılma durumuna bakılabilir. Verilere göre PKK'ya katılanların %17'den fazlası zorla katılmıştır.

Benzer şekilde UTSAM'ın (2011) anketi de 4 kişiden birinin ailesinde örgüte katılmadığı için tehdit alıp şiddet görenlerin olduğunu göstermektedir. Örgüt üyeleri ile yapılan röportajlar da bölgede "elinde silahı ve gücü olanın sözünün geçtiğini" ortaya koymaktadır (Aytaç, 2011). 40 yılı aşkın süredir böyle devam etmiş olan bu durum artık öğrenilmiş bir davranış halini almıştır. Bu çerçeveden bakıldığında örgüte katılım bir sapkınlık değil bir seçimdir çünkü PKK saflarına katılacak kişi önceki tecrübe, temas ve duyumları sayesinde örgütün uyguladığı şiddetten zaten haberdardır.

2.3. Şiddet Öğrenilen Bir Davranıştır

PKK'nın uyguladığı şiddeti meşru görerek ona katılmaya devam etme durumu öğrenilerek de kazanılabilir. Bu durum özellikle şiddetin normal görüldüğü bölgede anormalin kabulü olarak da görülebilir. Kendini örgütün uygulayacağı şiddetten koruyamayacak olanlar ve bunları örnek alanlar örgütün şiddet eylemlerini kolaylıkla kabullenmeye başlayabilirler. Bu durum ise pekiştirildiği sürece şiddeti meşru görme davranışı hız kazanır, hatta verilecek cezaya dahi galebe çalabilir. Bunun farkında olan örgüt bölge illerindeki mitinglerde çocukları küçük menfaatler karşılığında kullanarak öğrenme sürecini daha etkin hale getirebilmektedir. Burada çocuklar taraf olarak dost ve düşman olgusunu öğrenmekte ve kamplaştırılmaktadırlar.

Kişiler ilişkileri aracılığı ile aile, arkadaş ve akran çevresinde de alışılmış durumun kabullenilmesine neden olabilirler. Bunun bilincinde olan PKK bölgede pekiştirmeye yönelik "başka seçeneğim yoktu", "onlar hak etti", "ne var herkes yapıyor" ve "kendimi savundum" gibi tarafsızlaştırma tekniklerini sıklıkla kullanmaktadır. Bölgede örgüt ve devlet yanlısı

köyler incelendiğinde öğrenmenin taraftar olmada ne kadar etkili olduğu görülebilir. Devlet yanlısı köyler güvenlik güçlerine destek olup koruculuk sistemine katılırken örgüt yanlısı köylerin örgüte lojistik ve eleman desteği sağladığı aşikârdır. Örgüt üyeleri ile yapılan röportajlara bakıldığında örgüte katılımında okul ve aile ortamında öğrenmenin etkili olduğu görülmektedir (Aytaç, 2011). Benzer şekilde, UTSAM’ın (2011) anketi de örgüte katılımında arkadaş ve akraba etkisinin %61,8 olduğunu ortaya koymuştur.

Diğer taraftan PKK’nın özellikle belirli bir etnik kimlik üzerinden propaganda yapması ve taraftar kazanmaya çalışması o etnik kimlikten olmayanların o etnik kimlikten olanları damgalamalarına neden olabilir. Bu duruma aslında örgütte taraftardır. Böyle bir durumda bir etnik kimlik diğerleri tarafından kolaylıkla dışlanabilecek ve örgüt bu dışlanan etnik kimlikten daha rahat taraftar kazanabilecektir. En son 2011 yılı Aralık ayının ilk günü Tokat’ta kooperatif işçileri arasında çıkan kavganın “Kürtleri burada istemiyoruz” şeklinde sloganlaştırılması bu durumun somut örneklerinden bir tanesidir. Eski PKK’lılarla yapılan röportajlar da örgütün bölge halkına Türkler’in Kürtler’i horgördüğü ve aşağıladığı propagandası yaptığını ortaya koymaktadır (Aytaç, 2011).

2.4. Şiddet Hüsranın Bir Sonucudur

Amaca normal yollardan ulaşmanın çok sınırlı olduğu durumlarda şiddet gibi normal zamanlarda kabul görmeyen bir davranış dahi meşru görmeye başlanabilir. Globalleşme, beraberinde hayalleri fantezileri ve yükselen umutları da getirir fakat aynı zamanda umutlara erişememenin verdiği acı ve hayallere erişememenin verdiği ıstırapları da beraberinde taşır. İşte teröre meyil, umutlar ve başarabilmeler arasında ortaya çıkar.

Örgütün propaganda malzemesi olarak kullandığı yoksulluk gerçekten de bölgede kendini hissettirmektedir. Bölgedeki aşiret ve ağalık sistemi ile en düşük ve en yüksek gelir grupları arasında uçurumlar oluşmakta ve hissedilen yoksulluğun boyutunu iyice artmaktadır. UTSAM’ın (2011) anketine katılanlar örgüte katılımında işsizlik ve yoksulluğun etkisinin olduğuna %52,7 oranında katılmışlardır. Bu durum işsizliğin şiddet uygulayan örgüte katılımında rol oynayabileceği izlenimini uyandırmakla birlikte aşağıda daha detaylı incelenecek olan mevcut verilerde katılanların %70 işsizlerden olduğunun görülmesi işsizlik ve gönüllü katılım arasındaki ilişkiyi göstermektedir.

Teoride bahsedilen sevdiği birinin öldürülmesi veya başka bir yere göç ettirilme gibi uyarılar bölgede özellikle 1990'lı yıllarda sıkça görülmekte idi. 40000'e yakın kişinin öldüğü bir yerde kişilerin aile veya aşiretlerinden birilerinin güvenlik güçlerince öldürülmemesi mümkün değildir. Zamanında uygulanan köy boşaltma politikaları da çok sayıda kişiyi mağdur etmiştir. Hayal kırıklığına benzer bir durum, teorilerde yoksunluk için de geçerli görülmüştür. Burada yaşanan ümitsizlik durumu engellenmeden ziyade sahip olmamaya bağlanmıştır. PKK üyeleri ile yapılan röportajlar örgüte katılımın sebepleri arasında bulunan ortamın baskılarından kaçmanın yanında kendini ülkenin diğer yerlerinde yaşayanlarla kıyaslayarak hüsrana ve yoksunluğunu sorgulamanın da etkili olduğunu göstermektedir (Aytaç, 2011).

PKK'nın etkili olduğu bölgeye bakıldığında kaynak, mal ve hizmetlerin dağıtımında eşitsizlik olmasının örgüt tarafından kullanıldığı sıkça gözlenir. Bunun yanında devletin kaynak, mal ve hizmet sunması da engellenmeye çalışılır ki yapılan propagandanın etkisi olsun. Örgüt tarafından havaalanı, maden, fabrika ve baraj inşaatlarının bombalanması ve engellenmesi bu durumlara örnek olarak verilebilir.

Örgütün kurulduğu günden bu yana propaganda malzemeleri incelendiğinde sosyal ve ekonomik eşitsizliğin en göze çarpan madde olduğu görülür. Bunun yanında PKK kişilerin karşılaştıkları şahsi adaletsizlikleri de eşitsizliğin göstergesi olarak kullanmaktadır (Özeren ve Sever, 2011). Mutlak eşitlik ancak herkes eşit kaynaklara sahip olduğunda olacaktır ki bu ulaşılmaz bir durumdur. Dolayısı ile örgüt bu durumu daha uzunca bir süre propaganda malzemesi yapmaya devam edecektir.

İhtiyaçlar teorisine göre ekonomik düşüklük insan ihtiyaçlarının sadece bir kısmının karşılanmamasının nedenidir. İnsanların daha birçok ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlardan kimlik, temsiliyet, aidiyet, güvenlik, saygınlık, özgürlük, manevi tatmin, vb. birçoğu terör örgütü tarafından karşılanmayan ihtiyaçlar olarak gösterilmekte ve propaganda malzemesi yapılmaktadır (Aytaç, 2011).

PKK terörünün hâkim olduğu bölgelerde kişilerin hissettikleri baskı algısının da yoğun olması kaçınılmaz bir gerçektir. Aytaç'ın (2011) röportajlarında da katılımın sebepleri arasında mevcut baskılardan kaçmak dillendirilmiştir. Örgüte katıldıktan sonra söylem ve eylemlerin tutarsızlığını ve örgüt içi adaletsizliğin dışarıdakinden daha fazla olduğunu görenler ise örgütten ayrılmak istediklerinde buna muvaffak olamamaktadırlar (Aytaç, 2011). Dahası örgütten ayrılmayı başaranlar bile hala baskı ve tehdit altında bulunmaktadır (Oğur, 2011).

Düşman sistem teorisine göre kişiler bir şekilde örgütün fikirlerini benimseyip uyguladığı şiddeti meşru görmeye başladıklarında ona karşı olan her tavır ve görüşü düşman tarafa ait olduğundan dolayı reddedebilirler. Bu durum PKK tarafından da örgütün şiddet eylemlerinin çokça yaşandığı bölge başta olmak üzere tüm ülke çapında kullanılmaktadır. Güvenlik güçleri ile çatışmaya girmiş teröristlere destek olmak için bir grup milletvekilinin çatışma alanına girmek istemeleri dahi sembolik anlamda bu tezi doğrulamaktadır (Aydınses, 2011).

Bu durumun canlı tutularak kişilerin örgütün uyguladığı şiddeti meşru görmesini sağlamak için örgütün toplumsal-travma cinsinden seçilmiş olaylara ihtiyacı vardır (Volkan, 2004). Bununla ilgili çok sayıda örnek vermek mümkündür. Diyarbakır cezaevinde yaşanan işkenceler, Mustafa Muğlalı olayı ve adının kışlaya verilmesi, Başbağlar katliamı, Eruh ve Şemdinli baskınları, Dağlıca ve Aktütün saldırıları gibi seçilmiş toplumsal-travmalar toplumda onarılması zor yaralar açarak toplumdaki “siyah-beyaz” algısını kuvvetlendirmektedir.

Toplumsal-travmalar PKK'nın istediği ayrışma hareketini körüklemekte ve grupları taraflara ayırarak tarafına yapılanı kendine yapılmış gibi seçici algı oluşturmaya itmektedir. Bu seçicilik, örgüt Şırnak'ta üç genç kızı katlettiğinde veya Bingöl'de hamile bir kadını yanındaki kızı ile öldürdüğünde yas ilan etmeyen taraftarlarının güvenlik güçlerinin Uludere kırsalında Irak'tan Türkiye'ye girmeye çalışan köylüleri terörist zannı ile vurması ile yas ilan etmeleri durumundaki farklılıkta açıkça görülmektedir.

Burada toplumsal-travmanın şiddeti ve travmaya neden olanın temsil ettiği grup önemlidir. Örneğin, Diyarbakır cezaevinde işkence yapanlar “devlet” şeklinde algılanabilmekte “devletin Kürt'le veya Kürt'ün devletle sorunu” algısı oluşabilmektedir. Bunun ötesinde devlet dairesinde işi olan bir Kürt'ün yaşadığı sorun bu travmaya kadar birçok olayın hatırlanmasına neden olabilmektedir. Bu durumların çokça hatırlanması kişilerde “ben” değil “biz” olgusunu oluşturarak “bize karşı olanlara” karşı sistemli düşmanlık, toplumsal çatışma veya kolektif şiddetin meşru görülmesi algısını ortaya çıkarabilir ki bu durum bölgede devlete düşman olanların PKK'ya dost olmaları ve onun şiddet eylemlerini meşru görmelerine katkıda bulunabilir.

2.5. Şiddet Politik ve Filozofik Olarak Yönlendirilerek Ortaya Çıkan Bir Davranıştır

“Ezilen halklar” gibi sosyalist söylemleri çokça dile getiren örgütün ismi dahi Marksist öğeler içermektedir. Bunun ötesinde, örgüt aynı zamanda Nasyonel Sosyalist veya Faşist söylemlerle de taraftar kazanmaya çalışmıştır. Örgüt daha da ileri giderek dini de istismar aracı olarak kullanmaktan çekinmemiştir. Kısaca şiddeti bir tür iletişim aracı olarak kullanıp politika yapmaya çalışan PKK, halkı yönlendirmek için nabza göre politik ve filozofik her türlü aracı kullanmıştır.

Örgüt bu söylemlerin haricinde işine gelen her türlü olayı kendi şiddet eylemlerinin haklılığını göstermek için fırsat olarak görmüştür. Uludere olayı bunlardan bir tanesidir. Grup psikolojisinin etkisini bilen örgüt, kazanmayı düşündüğü gençleri sokaklara dökerek işe başlamaktadır. Örgüte ilgili haberlerde bunun çok sayıda örneğine rastlamak mümkündür. Bunun yanında örgüt, semboller aracılığı ile bir ırkı savunduğu söylemini çokça dile getirmiş ve uyguladığı şiddetin savunduğunu iddia ettiği kişiler tarafından desteklenmesini beklemiştir.

3. Veriler Işığında Örgüte Gönüllü Katılım

Yukarıda belirtilen 517 kişilik veri gönüllü katılım bazında tekrar analiz edilerek sonuçlar yorumlanacaktır. Analiz sonuçlarına bakıldığında örgüte katılımın %82,8 oranında gönüllülükle ve %17,2 oranında ise zorlama ile olduğu gözlenmiştir. Bu durum gençleri zorla örgüte dâhil eden PKK'nın bölge halkı için gerçek bir baskı unsuru olduğunu göstermektedir.

Örgüte katılanların yaklaşık %80'ini 15-24 yaş arası gençlerin oluşturduğu, sadece göç edenler (köyde doğup, şehirde yaşayanlar) seçildiğinde ise katılanların %85'ten fazlasının 15-24 yaş arası olduğu gözlenmiştir. Bu durum sosyal bağ teorisinde bahsedilen gençler üzerindeki kontrol durumunun göç ile bir miktar çözüldüğü fikrine paralel bir durumdur.

Katılım yaşı ile cinsiyet arasında (sadece %10'luk bazda) anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($t=2,600$, $p=,01$). Kadınlar örgüte daha genç yaşta katılmaktadırlar. Bu durum genç yaşta evlenmeye zorlanma ile de ilişkili olabilir. Örgüte katılım durumu (gönüllü/zorla) ile gerek cinsiyet gerekse medeni hal arasında istatistikî olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Fakat katılım durumu ile işsizlik arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür ($p=,000$). Katılanların %70'inin katılımdan önce işsiz olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, zorla katılanların yaklaşık %87'sinin işsiz olması örgütün işsizlere katılım konusunda daha fazla baskı yaptığını düşündürmektedir.

Tablo 3: Cinsiyet ve Yaşa Göre Örgüte Katılım Profili

CİNSİYET, KATILIM - TESLİM OLMA	Erkek	Kadın	ÖRGÜTTE GEÇEN SÜRE	Bekâr	Evli
Genel	%86	%14	Genel	3,6 yıl (%92)	4,2 yıl (%8)
Gönüllü Katılan	%82,9	%82,7	Göç Edenler	3,5 yıl (%94)	4,4 yıl (%6)
Teslim Olan	%48	%54			
Katılım Yaşı (ortalama=18,7)	19,1	17,7	KATILIM YAŞI	Genel Ortalama	Köyden Şehre Göçen
Örgütte Geçen Süre	3,3 yıl	3,6 yıl	15-24 Arası	%80	%85

Sonuçlar aynı zamanda katılım yaşı ile işsizlik arasında da anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur ($t=-3,532$, $p=,000$). Katılım yaşı ortalamasına göre işsizler (18,5) iş sahibi olanlara (19,9) göre örgüte daha erken katılmaktadırlar. Yoksulluğun göstergesi olarak kabul edilen işsizliğin giderilmesi kolektif şiddetin meşru görülmesini azaltabilir.

Tablo 4: Teslim Olma ve İşsizliğe Göre Örgüte Katılım Profili

KATILIM, İŞSİZLİK - TESLİM/YAKALANMA	Örgütte Geçirilen Süre	İş Sahibi	İşsiz	Teslim Olan	Yakalanan
Genel Ortalama (%100)	3,6 yıl	%30	%70	%49	%51
Gönüllü Katılım (%82,8)	3,5yıl	%34	%66	%44	%56
Zorla Katılım (%17,2)	4,3 yıl	%13,5	%86,5	%73	%27
İŞ VE İŞSİZLİĞE GÖRE KATILIM - YAKALANMA					
	Gönüllü Katılım	Zorla Katılım	Teslim Olan	Yakalanan	Katılım Yaşı
İşsiz (%70)	%78,5	%21,5	%51	%49	18.5
İş Sahibi (%30)	%92,5	%7,5	%42	%58	19.9

Katılım durumu ile örgütte geçirilen zaman arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($t=2,301$, $p=,02$). PKK'ya gönüllü katılanlar örgütte ortalama 3,5 yıl, zorla katılanlar ise 4,3 yıl geçirmişlerdir. Gönüllü katılanların örgütte daha az zaman geçirdikleri gözlenmiştir. Bu, gönüllü katılanların yukarıdaki röportajlarda da geçtiği gibi örgütte aradıklarını bulamamalarından kaynaklanabileceği gibi zorla katılanların kendilerini gözetim altında hissetmelerinden de kaynaklanmış olabilir.

Katılım ile teslim olma arasında da anlamlı bir ilişkinin mevcut olduğu ortaya konulmuştur ($p=,000$). Zorla katılanların %73'ü teslim olurken gönüllü katılanların %44'ünün teslim olduğu ortaya koyulmuştur. Bu durum gönüllü katılanların pişmanlığı seçerken daha fazla zorlandıklarını göstermektedir.

Doğum yeri (köy/şehir) ile örgüte zorla veya gönüllü katılım arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Fakat yaşanan yer ile örgüte zorla veya gönüllü katılım arasında bir ilişkinin mevcudiyeti gözlenmiştir ($p=,000$). Şehirde yaşayanlarda gönüllü katılım %95'lerde iken köylerde bu oran %60'larda kalmıştır. Bu durum köylerdeki sosyal kontrolün şehirlere göre daha iyi olabileceğini gösterebildiği gibi mecburen şehre göçenlerin zayıflayan sosyal kontrol mekanizmaları dolayısıyla daha çabuk örgüte kayabilecekleri şeklinde de açıklanabilir.

Yaşanan yer ile teslim olma yakalanma durumu arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p=,001$). Şehirden örgüte katılımlarda daha çok yakalanma görülürken köylerden katılımlarda daha çok teslim olma gözlenmiştir. Bu durum köyden katılanlarda katılım öncesi baskı ve mevcut

durumdan kurtulma düşüncesinin hâkim olabileceği veya katılımdan sonra daha çok hayal kırıklığına uğramanın yaşanmış olabileceğini göstermektedir.

Tablo 5: Yere Göre Örgüte Katılım Profili

YER, KATILIM - TESLİM OLMA	YAŞANAN YER		DOĞUM YERİ	
	Şehir (%67)	Köy (%33)	Şehir (%11)	Köy (%89)
Katılım Yaşı	19,6	17,6	19,9	18,7
Gönüllü Katılım	%94,2	%59,7	%89	%81
Teslim Olan	%44	%59	%38	%51

Terör örgütüne ortalama katılım yaşı 18,9'dur. Şehirde ve köyde yaşamak ile katılım yaşı arasında anlamlı bir istatistikî farklılık olduğu gözlenmiştir ($t=5,083$, $p=,000$). Aynı zamanda şehirde ve köyde doğmak ile katılım yaşı arasında da anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmemiştir ($t=2,427$, $p=,016$). Şehirde yaşayanların ve doğanların örgüte katılım yaşları daha büyüktür. Bu durum kırsalda doğmak veya bulunmanın örgüte daha erken yaşta katılmaya sebebiyet verdiğini gösterir ki bu duruma örgüt baskısının kırsalda daha çok hissedilmesinin yanında eğitim eksikliği veya işsizlik de etki etmiş olabilir.

Gönüllü katılanların %66'sı işsizken köyde doğup şehre göç edenler arasından gönüllü katılanlarda bu durum %53'tür. Yani gönüllülük genelde işsizlikle ilişkilendirilebilirken göç edenlerde bu durum işsizliğin yanında kontrolün ortadan kalması, arkadaş çevresi ve değerlere bağlılıkta gevşeme şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 6: Göç Etkisine Göre Örgüte Katılım Profili

GÖÇ ETKİSİ	Genel	Köyde Doğup Köyde Yaşayanlar	Köyde Doğup Şehirde Yaşayanlar
Gönüllü Katılım	%82,8	%60	%95
Gönüllü Katılanlardan İşsiz Olanlar	%66	%92	%53

Tablo 7: Eğitime Göre Örgüte Katılım Profili

EĞİTİM-YAŞ-SÜRE	Cahil (%33)	İlk-Lise (%60)	Lise Üstü (%7)
Örgütte Geçirilen Süre	3.8 yıl	3.4 yıl	4.2 yıl
Katılım Yaşı-Eğt. (Genel)	17.9	19	23.2
Göç Edenlerde Yaş-Eğt.	18,7	23	YOK

Örgüte katılım sebebi ile eğitim arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır ($p=,000$). Örgütte lise üstü eğitilmiş sayısının sadece %7 ile sınırlı kaldığı gözlenmiştir. Aynı şekilde, katılım yaşı ile eğitim durumu arasında anlamlı bir istatistikî farklılık olduğu görülmüştür ($t=-2,861$, $p=,004$). Bu durum, göç edenlerde daha belirgindir ($t=-3,551$, $p=,001$). Eğitim arttıkça katılım yaşı azalmaktadır. Bu ise eğitimde geçirilen sürenin yanında eğitilmiş olanların (özellikle şehirlerde) kolay iş sahibi olmalarından kaynaklanabilir.

Sonuç

Bu çalışma, PKK terör örgütüne ait eylem, söylem, kişisel ifade ve militan kayıtlarından oluşan verilere dayanarak şiddet teorilerinde bahsedilen kişileri şiddete yönelten nedenlerin PKK terör örgütü için kolektif alanda geçerliliğini tartışmıştır. Yukarıdaki teorilerde bahsedildiği üzere kişi birçok sebeple şiddeti meşru görebilmektedir. Şiddete başvuruların sayısındaki artış kolektif şiddetin de halk arasında daha çabuk kabul görmesine neden olabilmektedir. PKK ile daha iyi mücadele için hazırlanacak yeni kamu politikaları kolektif şiddetin nedenleri üzerine eğildiği sürece sorunun çözümü daha da kolaylaşacaktır.

Çalışmanın sonuçları göstermiştir ki kuvvetli engelleyiciler örgüte katılımı azaltabilir veya pişman olma sürecini hızlandırabilir. Bu engelleyicilerden din, bölgede, hala etkisini göstermekte fakat bunun önemini anlayan örgüt tarafından da kullanılmaktadır. Dinin örgüt tarafından kullanılması engellenerek halkın doğru kanallardan dinini öğrenmesi, onun yasakladığı şiddete olan eğilimi azaltabilir.

Çalışmanın sonuçlarına göre bölgede toplumun kişiler üzerindeki kontrolü oldukça zayıflamıştır. Bunların nedenleri arasında yine terörden kaynaklanan göç sayılabilir. Geçmişte yaşanan köy boşaltmalar esnasında halka “nereye gidersen git” yerine boşaltılan köylere uzak olmayan ve güvenliği sağlanabilecek yerlerde merkezi köyler oluşturulmuş olursa idi belki de sosyal kontrol mekanizmasındaki bozulmanın önüne geçilebilirdi.

Çalışma aynı zamanda özellikle köylerde örgüt baskısının katılıma etki ettiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, köylerde örgüt baskısının ortadan kaldırılması ve şehirlerde sosyal kontrol mekanizmalarının oluşturulması örgüte katılımı azaltabilir. Sosyal duyarlılık ve kontrol aynı zamanda toplumsal olaylarda grup psikolojisi içinde hareket etmeyi de zorlaştıracaktır.

Kardeş sayısının fazla olması, annenin çoğunlukla cahil olması ve özellikle göçlerden sonra mahalle kontrolünün azalması ve babanın iş için genellikle dışarda olması sosyal kontrolü azaltmıştır. Bu durum sosyal öğrenmenin de etkisiyle aile, akraba ve komşu kontrolünden uzak gençlerin örgüte daha çabuk katılımına neden olabilmektedir.

Eğitimin katılım ile ilişkisine bakıldığında, eğitimin artması ile örgüte katılımı bir azalma olduğu görülmüştür. Bu durum eğitime önem verilerek örgüte katılımın bir miktar azaltılabileceği düşüncesini akla getirmektedir. Eğitime verilecek önem bölgede mevcut cinsiyet ayrımını önleyecek şekilde olmalıdır. Böylelikle, eğitim gören kızların zorla evlendirilmelerinin önüne geçilebilir ve cahil olmayan anneler yetiştirilerek çocukların daha iyi kontrol edilmesi sağlanabilir.

Örgüte katılanların üçte ikisinden fazlasının işsiz olması, işsizlerin örgüte daha erken yaşta katılması, bölgede yaşanan yoksulluk ve gelir dağılımı eşitsizliğinin kişiler üzerinde oluşturduğu negatif duygular da örgütçe propaganda malzemesi olarak kullanılmaktadır. Bunun yanında, örgütün gerçekleştirdiği her eylemden sonra ülkenin batısındaki halk tarafından bölge halkına yönelik damgalamalar gruplar arası sistematik bir uçurumun oluşturulduğunu göstermektedir. Burada istihbarat desteği ile çalışan

güvenlik güçlerinin hassas bir şekilde teröristi halktan ayırarak tavır sergilemesi çok önemlidir.

Unutulmaması gereken; şiddet uygulayan silahlı gruplara katılım veya desteğin artması, örgütün gücünü artıracaktır. Artan bu destek, normalin kaybına ve anormalin kabulüne vesile olabilir. Bu durumda örgüt kendi içinde muhalefet yaşamazsa devlete karşı bir güç unsuru haline gelebilir.

Kaynakça

- Agnew, Robert, (2006), *Pressured into Crime*, Los Angeles, California: Roxbury Publishing Company.
- Akers, Ronald, (1985), *Deviant Behavior: A Social Learning Approach*, Belmont: Wadsworth.
- Akers, Ronald, (2000), *Criminological Theories: Introduction, Evaluation, and Application*, Los Angeles: Roxbury.
- Aydınses, (2011, Aralık 19), *BDP'liler Çatışma Bölgesine Girmeye Çalışıyor*. <http://www.aydinses.com/gundem/bdpliler-catisma-bolgesine-girmeye-calisiyor-h79050.html> E.T.: 22.12.2011).
- Azar, Edward, (1986), "Protracted International Conflicts: Ten Propositions", Edward Azar & John Burton (Ed.), *International Conflict Resolution: Theory and Practice*, Brighton, UK: Wheatsheaf, pp.28-39.
- Bal, İhsan, (2006), *Terörizm: Terör Terörizm ve Küresel Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, Ankara: USAK Yayınları.
- Bandura, Albert, (1969), *Principles of Behavior Modification*, NY: Holt, Rinehart & Winston.
- Beiner, Ronald, (2005), *The Criminology of Terrorism: Theories and Models*, <http://faculty.ncwc.edu/toconnor/429/429lect02.htm> E.T.: 20.02.2011).
- Blau, Judith & Blau, Peter, (1982), "The Cost of Inequality: Metropolitan Structure and Violent Crime", *American Sociological Review*, Vol.47, No.1, pp.14-29.
- Burton, John, (1990), *Conflict: Human Needs Theory*, New York: St. Martin's Press.
- Cohen, Albert, (1955), *Delinquent Boys*, NY: Free Press.

- Crenshaw, Martha, (1998), “The Logic of Terrorism: Terrorist Behavior as a Product of Strategic Choice”, Walter Reich (Ed.), *Origins of Terrorism: Psychologies, Ideologies, Theologies, States of Mind*. NY: Woodrow Wilson Center Press, pp.7-25.
- Demirbaş, Timur, (2001), *Kriminoloji*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Dolu, Osman, (2010), *Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Durkheim, Emile, (1897/1997), *Suicide*, NY: Free Press.
- Girard, Rene, (1993), “Violence, Difference, Sacrifice”, *Religion and Literature*, Vol.25, I.2, pp.9-33.
- Gomes Porto, Joao, (2002), “Contemporary Conflict Analysis in Perspective”, Jeremy Lind & Kathryn Sturman (Ed.), *Scarcity and Surfeit: The Ecology of Africa’s Conflicts*. Pretoria: Institute for Security Studies, pp.1-49.
- Gottfredson, Micheal and Hirschi, Travis, (1990), *A General Theory of Crime*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Gregg, Barak, (2006), A Critical Perspective on Violence. Walter DeKeseredy & Barbara Perry (Ed.), *Advancing Critical Criminology: Theory and Application*. Oxford, UK: Lexington Books, pp.133-155.
- Gurr, Ted, (1970), *Why Men Rebel*. NJ: Princeton University Press.
- Gül, Serdar Kenan, (2009). “An Evaluation of the Rational Choice Theory in Criminology”, *Girne American University Journal of Social and Applied Science*, V.4, I.8, pp.36-44.
- Günbeyi, Murat ve Gündoğdu, Tarkan, (2009), “Looking into the Fighting Against Terrorism from the System Theory Perspective”, *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, V.8, I.1, pp.49-61.
- Heimer, Karen, (1997), “Socioeconomic Satus, Subcultural Definitions, and Violent Delinquency”, *Social Forces*, V.75, I.3, pp.799-834.
- Hirschi, Travis, (2002), *Causes of Delinquency*, New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers.
- Hubbard, David, (1983), “The Psychodynamics of Terrorism”, Yonah Alexander (Ed.), *International Violence*, NY: Praeger, pp.45-53.

- Justino, Patricia, (2008), *Poverty and Violent Conflict: A Micro Level Perspective on the Causes and Duration of Warfare*, MICROCON Research Working Paper 6, Brighton: MICROCON.
- Kayaoğlu, Mustafa, (2011), “Radicalization and Strain: A Path to Terrorism”, *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, V.1, I.3, pp.25-45.
- Kelly, Morgan (2000), *Inequality and Crime. Review of Economics and Statistics*, V.82, I.4, pp.530-539.
- Kızmaz, Zahir, (2005), “Din ve Suçluluk: Suç Teorileri Açısından Kurumsal Bir Yaklaşım”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.15, S.1, ss.189-215.
- Kızmaz, Zahir, (2006), “Kriminolojide Yeni Yöntemler: Bütünleşik Suç Kavramları – II”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.15, S.1, ss.305-335.
- Kök, Havva, (2007), “Reducing Violence: Applying the Human Needs Theory to the Conflict in Chechnya”, *Review of International Law and Politics*, V.3, I.12, pp.89-108.
- Köseli, Mutlu, (2006), *Poverty, Inequality & Terrorism Relationship in Turkey*, A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy at Virginia Commonwealth University. [http://etd.vcu.edu/theses/available/etd-08102006-134519/ E.T.: 12.09.2009](http://etd.vcu.edu/theses/available/etd-08102006-134519/E.T.: 12.09.2009)).
- Kramer, Ronald, (2000), “Poverty, Inequality, and Youth Violence”, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, V.567, pp.123-139.
- Kriesberg, Louis, (1998), *Constructive Conflicts. From Escalation to Resolution*. NY: Rowman & Littlefield Publishers.
- Kropotkin, Peter, (2002), *Anarchism: A Collection of Revolutionary Writings*, Mineola, NY: Dover Publications.
- Marshall, Rosenberg, (2003), *Nonviolent Communication: A Language of Life*, CA: Puddle Dancer Press.
- Maslow, Abraham, (1943), “A Theory of Human Motivation”. *Psychological Review*, V.50, pp.370-396.
- Matza, David, (1969), *On Becoming Deviant*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

- Merton, Robert, (1938), “Social Structure and Anomie”, *American sociological review*, V.3, pp.672-682.
- Oberschall, Anthony, (2010), “Conflict Theory”, Kevin Leicht & Craig Jenkins (Ed.), *Handbook of Politics: State and Society in Global Perspective*, NY: Springer, pp.177-194.
- Oğur, Yıldırım, (2011, Aralık 15), PKK’nın Diyarbakır Cezaevi: Bekaa. <http://www.taraf.com.tr/yildiray-ogur/makale-pkk-nin-diyarbakir-cezaevi-bekaa.htm> E.T.: 29.12.2011).
- Özcan, Yavuz; Dolu, Osman ve Gül, Serdar Kenan, (2011), “Ceza Algısının Uyuşturucu Kullanımı Üzerindeki Caydırıcı Etkisi: Bursa İli Ortaöğretim Kurumlarında Yapılan Bir Alan Araştırması”, *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt 13, Sayı 4, ss.1-26.
- Özdoğan, Ali, (2006), *Where do Terrorists Come From*. <http://ssrn.com/abstract=904523> E.T.: 18.09.2011)
- Özeren, Süleyman ve Sever, Murat, (2011), *Terörizm Paradoksu ve Türkiye*, Ankara: Karınca Yayınları.
- Post, Jerrold, (1984), “Notes on a Psychodynamic Theory of Terrorist Behavior”, *Terrorism*, vol.7, no.3, pp.241-56.
- Ragan, Patrick and Carder, Brooks (1994), “Systems Theory and Safety”, *Professional Safety*, V.39, pp.22-27.
- Sandole, Dennis, (1999), *Capturing the Complexity of Conflict: Dealing with Violent Rthnic Conflicts of the Post-Cold War Era*. NY: Pinter.
- Sykes, Gresham & Matza, David, (1957), “Techniques of Neutralization”, *American Sociological Review*, V.22, I.6, pp.664-670.
- Stern, Jessica, (1999), *The Ultimate Terrorists*. Cambridge: Harvard University Press.
- Sutherland, Edwin, (1974), *Criminology*. Philadelphia: Lippincott.
- Taylor, Max, (1988), *The Terrorist*. London: Brassey's.
- Şimşek, Yılmaz, (2009), Profiling PKK Terrorists. S. Teymur, H. Özdemir, O. Başbüyük, M. Özer, and M. Günbeyi (Ed.), *Combating Terrorism*, Washington, DC: TISD.

- Şimşek, Yılmaz, (2006), *Impact of Terrorism on Migration Patterns in Turkey*, A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy at Virginia Commonwealth University. <http://etd.vcu.edu/theses/available/etd-08032006-131817/> E.T.: 12.09.2009).
- Tiger, Lionel & Fox, Robin, (1971), *The Imperial Animal*. New York: Holt, Reinhart and Winston.
- Volkan, Vamik, (2004), *Chosen Trauma, the Political Ideology of Entitlement and Violence*, Berlin, Germany. <http://www.vamikvolkan.com/Chosen-Trauma%2C-the-Political-Ideology-of-Entitlement-and-Violence.php> E.T.: 07.10.2011).
- Volkan, Vamik; Julius, Demetrios & Montville, Joseph (Ed.) (1990), *The Psychodynamics of International Relationships: Concepts and Theories*. Lexington: Lexington Books.
- Wikipedia, (2011), *Conflict Theory*. http://en.wikipedia.org/wiki/Conflict_theory E.T.: 29.12.2011).
- Worley, Matthew, (2011), *Twentieth Century Communism*. <http://www.lwbooks.co.uk/journals/twentiethcenturycommunism/articles/2whorley.html> E.T.: 27.09.2011).
- UTSAM, (2011), *Kürt Gençleri Neden PKK'yı Tercih Ediyor?* <http://www.sonsayfa.com/Haberler/Guncel/Kurt-gencleri-neden-PKKyi-tercih-ediyor-211860.html> E.T.: 12.12.2011).

PKK'lularla Röportajlar

- Aytaç, Önder, (2011), <http://www.medyafaresi.com/yazarlar/24/onder-aytac.html> E.T.: 09.09.2011).
- Örgüte Katılan Bir PKK'lı ile Çok Özel Sohbet*. (30.08.2011)
- Dağa Çıkılmış Bir PKK'lı ile İçten Bir Sohbet*. (02.09.2011)
- PKK'da Kim Kimin Safında*. (06.09.2011)
- Dördüncü Bir PKK'lı ile Daha Sohbet*. (08.09.2011)